

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 4

Lýsingarprísir fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 26. januar 1948

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

22 Árg.

Tað eydnaðist Tórsteini Petersen at geva oljuagentunum í Føroyum ein skáa við at fáa felt uppskotið um at byggja eina atløgubryggju í Söldarfirði fyri stór oljuskip.

Sum tikarin, ið verjir unga sín, bardist Tórstein Petersen imóti, at Løgtingið fekk sær oljubingini í Seyrvági og Söldarfirði.

Men tibetur var ein meirluti á tingi samdur við javnaðarmenn um, at landið skuldi verða ánari av oljubingunum.

Nú var at skunda sær at fáa so skipað fyri, at vit við hjálp av hesum stóru oljubingum kundu taka stórar oljubátar frá oljulondunum.

Javnaðarmenn, gamla sjálvstýrismenn, sambandsmenn og Hákun Djurhuus settu tí uppskot um at gera eina oljubryggju í Söldarfirði.

Tórstein Petersen var rúkandi. Hann bæði »græt« og hóttaði. Spurdi hvussu vit hættaðu okkum at fara undir oljutökuna, áðrenn vit vistu, um vitingu olju til keyps.

P. M. Dam lat hann vita, at javnaðarmenn i hvussu var lótu seg ikki hótta, trúa. Sjálvandi vildi Føroya lögting kunna fáa olju frá oljulondunum eins væl og einhvör annar. Men vita skuldi Tórstein Petersen, at um tað hendi, at lögtingið varð »saboterað« og boykottað, so tað onga olju kundi fáa, so skilti hvør einasti Føroyingur hvør ið hevði verið uppá spæl. Og tað vildi tá ikki vera stuttligt at vera teir, ið hövdu verið úti við fellum og sniðlopum móti landsins tiltökum.

Tessverri hendi tað, at tá ið atkvøðast skuldi um oljubrunna, fekk uppskotið einans 10 atkvøður. 1 sambandsmaður var sjúk, annar noyddist at vera heima og 1 javnaðarmaður var burturstaddur.

Allir fólkaflokksmenn við Tórsteini Petersen á odda vóru imóti uttan Hákun Djurhuus.

Hvussu hava fiskimenn og fiskivinna okkara ikki pinst av oljuprisinum.

Í dag verður av prísráðnum loyvt oljusölumonnnum ein vinning uppá 25,32 kr. uppá tonsið.

Taka við henda pening frá tí, ið vinningurin hevur verið og

harafturat leggja 40 kr., sum oljan um leið er dýrari í flutningi, tikin frá Bretlandi, enn um hon varð tikin beinleiðis frá oljulondunum, finna vit, hvussu illa Føroyingar hava blótt til oljumagnatarnar:

Í mei 1941:
Uppgivin bruttovinn. kr. 88,89
Hægstivinningur i dag - 25,32
Ovurvinnugur kr. 63,57
Ov dýrt farmagjald - 40,00
Ovurprisur uppá tonsið - 103,75

Í februar 1943:
Uppgivin bruttovinn. kr. 91,41
Hægstivinningur i dag - 25,35
Ovurvinnugur kr. 66,09
Ov dýrt farmagjald - 40,00
Ovurprisur uppá tonsið - 106,09

Harafturat eigur at leggast tað, sum vit hava keypt oljuna dýrari við at keypa hana í Bretlandi, enn ein vildi fingið hana, um ein keypti hana á staðnum har, ið hon verður framvunnin.

Tá ið prís eftiransanin skuldi verða sett á stovn, var fólkaflokkurin við Tórstein Petersen á odda imóti.

Hvi var Tórstein Petersen imóti.

Hann breggjar sær nú av, at tá ið hann kom í prísráðið (drivin av arbeidaranna krøvum) fór oljuprisurin niður.

Men tað, ið hendi, var bara at menn máttu geva seg undan fólksins átroðkan. Allir minnst tann dráttin, ið tá var.

Men hvi fór hann so skjótt úr prísráðnum?

Hann breggaði sær á tingi, tá ið dráttur var um oljuna, at hann (prísráðið) hevði »kasserad« ta eina kalkulasjón fyri og aðra eftir frá oljuseljarunum.

Men hvørjir vóru hesir oljuseljararnir?

Eru teir ikki júst teir, ið standa fylktir um Tórstein Petersen?

Tórstein Petersen vann hesa ferð. Men vit leggja á aftur og í fyrstu tingsetu — kanska í mars — taka vit oljubryggjumálið upp aftur.

Tá kann Tórstein Petersen ikki rokna við tí »heldi«, at menn ikki allir kunnu móta.

Oljan má — so krevja fiskimenn, útgerðarmenn og allir oljubrúkarar — leggjast undir landið, hvussu so Tórstein Petersen »sprellar« fyri Norðpólin.

Stóralopin á A. T. á Tvøroyri.

Fiskimenn og arbeidsmenn á Tvøroyri settu eitt handils- og vinnuvirki á stovn í einari tíð, tá ið virkisloysi tók um seg á plássinum, og tí einki var at forvinna. Tað var sjálvandi trupult, tí alt mátti byggjast upp á lán. Ein trolara eydnaðust teimum at fáa, og tað var tað einasta, ið var at geva virkinum innlögur og hin frægasti »arbeidisgevarin« til allar fiskimenn í sóknini. Skifti mátti ganga á, at mest gjørligt av fólki kundi koma við.

Aftur at nevndu trupulleikum komu so eisini álopini uttan ifrá. Roynnt varð at spreingja felagsskapin, fáa fiskimenn og arbeidsmenn at gerast illtonktir móti virkinum og teimum, sum stjórnaðu tí. A. T. gjørdist brátt tiltikið um alt landið, og tað var sjáldan at hoyra nökur góð orð um tað. Ikki eydnaðist tó at ósa arbeidisfólkið á sjálvum Tvøroyri upp móti A. T. Arbeidarar og fiskimenn sóu, at virkið hevði tyðning fyri plássid. Tað var eisini fyrsta royndin í Føroyum at stovna eina vinnusamtöku (kooparativt) av arbeidarum og fiskimonnnum sjálvum, og teir mundu seta sær tað til mál, at royndin skuldi eydnast.

Tá ið spurt verður, hvi álop komu so harðlig móti einum handilsvirki, sum eina hevði tað í kvittanum, at byggja pláss upp og skapa arbeiði, so er svarið lætt og greitt. Mótstöðan hevði fyrst og fremst politiskan botn. Vinnulivsmenn í Føroyum og fjóldin av hinum fólkinum ið vóru imóti hesi samtöku-hugsanini, at arbeidisfólkið á einum plássi skuldi fara at fáast við handilsskap og eiga vinnu sjálvt. Soleiðis hevði tað ikki verið, tá ið handilsliv og fiskivinna birtust í Føroyum, og henda hugsan kundi breiða seg til onnur pláss.

Í øðrum lagi var tað tað, at ein maður, sum var formaður fyri politiskum flokki, ið stóru

lutur av Føroyingum hava ræðst sum svartí deyði, hevði verið við til at stovna A. T. og sat sum formaður í stýrinum fyri handlinum.

Tað ráddi um at fáa handilin áv fótum. Eydnaðist tað, so var henda vanlukka hitt besta vápn móti manninum og so tí flokki, hann var formaður fyri.

Hetta hevur higart til ikki eydnast. Men í hesum dögum verður lótt av nýggjum, og frá ymsum síðum verður aftur roynt at spreingja. »Dagblaðið« er ágrýtið og roynir at bita og bita fast. Beinan vegin stuttligt er at siggja, hvussu hetta stórmannablað, sum sigst at vera stuðlað bæði av oljukongum og bankakongum, ger seg til verju fyri smámannin og átalar, at tey stóru virkini skulu sleppa frá skattinum. Öll vita, at Fólkaflokkurin gjørdi ófórt rok um, at tær stóru inntøknar skuldu tyngjast av stórum skattabyrðum. Menn skuldu sleppa at tryggja seg. Teir skuldu byggja upp okkara vinnuliv, og teir máttu ikki verða brandskattaðir. Tað var nettupp av sínum skattamótumælum, at flokkurin undir krignum fekk sín stóra politiska framburð.

Aftur at »Dagblaðnum«, Fólkaflokkinum og onkrum øðrum blaði kemur eisini loysingarmaðurin Erlendur Patursson í »14. september«. Tað er ikki eiti á sum hann ger burtur úr A. T. Eftir »Dagbl.« so er A. T. á húsagangi, men Erlendur Patursson ger A. T. til eina stóra sól, sum mongd av mánum melur uttan nm. A. T. er ein trustir. Tað fer ikki av fótum. Tí stendur opið »danski ríkiskassin og danskir bankar«. Tað hevur vald á bløðum (»Sosialinum«) politikkarum og øðrum sveinum. Ja, eingin endi er á, sum hetta arbeidsmannavirki toyggir seg. (Hvat man Kjølbro við øllum sínum skipum og ognum halda um hesa metan Erlendur Paturssonar av menskastu vinnulivsvirkjum í Føroyum?). So statt eru hesi bæði álop ólik; men ætlanin er hin sama: at spreingja Javnaðarflokkin. Tað er at spjæða flokkin sundur á henda hátt við at kasta formanni hansara öll tey verstu brøgd fyri. Vit vita, at Loysingarflokkurin hevur roynt